

Història I. Dels origens de la civilització fins a l'edat mitjana

Josep Cervelló Autuori
Jordi Nadal Lorenzo
Josep Maria Palet Martínez

XP08/04526/00961

Material docent de la UOC

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Josep Cervelló Autuori

Egiptòleg. Investigador i professor de l'Institut d'Estudis de Pròxim Orient Antic de la Universitat Autònoma de Barcelona. Professor de Prehistòria i història antiga de la UOC. Director de la Fundació Aula Aegyptiaca de Barcelona.

Jordi Nadal Lorenzo

Investigador col·laborador del Seminari d'Estudis i Recerques Prehistòriques (SERP) de la Universitat de Barcelona i consultor de Prehistòria i història antiga de la UOC. Ha dirigit diferents excavacions programades i d'urgència de prehistòria recent (epipaleolític, neolític, edat del ferro, ibèric...). Ha publicat diversos articles especialitzats en prehistòria i en arqueozoologia.

Josep Maria Palet Martínez

Arqueòleg, doctor en Història per la Universitat de Barcelona. El seu camp d'especialització és la docència i la recerca en arqueologia clàssica i més concretament l'estudi del territori al món antic. Actualment, a més de professor consultor a la UOC, és investigador docent en l'àrea d'Arqueologia a la Universitat Autònoma de Barcelona.

Segona edició: setembre 2008

© Josep Cervelló Autuori, Jordi Nadal Lorenzo, Josep Maria Palet Martínez

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2008

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Disseny: Manel Andreu

Realització editorial: Eureka Media, SL

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Continguts

Mòdul didàctic 1

Epistemologia

Josep Cervelló Autuori , Jordi Nadal Lorenzo i Josep Maria Palet Martínez

1. Introducció
2. Documentació
3. Bibliografia
4. Activitats

Mòdul didàctic 2

Paleolític

Josep Cervelló Autuori, Jordi Nadal Lorenzo i Josep Maria Palet Martínez

1. Objectius
2. Introducció
3. Contextualització històrica
4. Documentació
5. Bibliografia
6. Activitats
7. Glossari

Mòdul didàctic 3

Neolític

Josep Cervelló Autuori, Jordi Nadal Lorenzo i Josep Maria Palet Martínez

1. Objectius
2. Introducció
3. Contextualització històrica
4. Documentació
5. Bibliografia
6. Activitats

Mòdul didàctic 4

Àfrica antiga

Josep Cervelló Autuori, Jordi Nadal Lorenzo i Josep Maria Palet Martínez

1. Objectius
2. Introducció
3. Contextualització històrica
4. Documentació
5. Bibliografia
6. Activitats

Mòdul didàctic 5

Egipte faraònic

Josep Cervelló Autuori, Jordi Nadal Lorenzo i Josep Maria Palet Martínez

1. Objectius

2. Introducció
3. Contextualització històrica
4. Documentació
5. Bibliografia
6. Activitats

Mòdul didàctic 6

Mesopotàmia

Josep Cervelló Autuori, Jordi Nadal Lorenzo i Josep Maria Palet Martínez

1. Introducció
2. Contextualització històrica
3. Documentació
4. Bibliografia
5. Activitats

Mòdul didàctic 7

Semites

Josep Cervelló Autuori, Jordi Nadal Lorenzo i Josep Maria Palet Martínez

1. Objectius
2. Introducció
3. Contextualització històrica
4. Documentació
5. Bibliografia
6. Activitats

Mòdul didàctic 8

Europa

Josep Cervelló Autuori, Jordi Nadal Lorenzo i Josep Maria Palet Martínez

1. Objectius
2. Introducció
3. Contextualització històrica
4. Documentació
5. Bibliografia
6. Activitats

Mòdul didàctic 9

Grècia antiga

Josep Cervelló Autuori, Jordi Nadal Lorenzo i Josep Maria Palet Martínez

1. Objectius
2. Introducció
3. Contextualització històrica
4. Documentació
5. Bibliografia
6. Activitats

Mòdul didàctic 10

Roma clàssica

Josep Cervelló Autuori, Jordi Nadal Lorenzo i Josep Maria Palet Martínez

1. Objectius
2. Introducció
3. Contextualització històrica
4. Documentació
5. Bibliografia
6. Activitats
7. Glossari

Galeria d'imatges

Mòdul 1

Epistemologia

Dones Maasai molent gra. L'agricultura serà una de les innovacions econòmiques del Neolític. (Imatge cedida per J. Serrallonga)

Cabana de la tribu dels Maasai (imatge cedida per J. Serrallonga)

Dona Maasai (imatge cedida per J. Serrallonga)

La transformació econòmica. Ramat de vaques Maasai. Oest del llac Natron (Tanzània). (imatge cedida per J. Serrallonga)

Mòdul 2 Paleolític

Venus de Laussel (França). Paleolític superior.

Excavacions al jaciment paleolític de Gran Dolina (Sierra de Altapueca, Burgos).

Caçador yolgnu utilitzant una llança amb propulsor. Comunitat aborigen de gapuwiyak (Arnhem Land, Austràlia).

Australopithecus africanus

Homo erectus

Homo habilis

Homes yolgnu pintats per a la dansa de la circumcisió

Reconstrucció d'*Australopithecus afarensis*

Crani de Ferrassie

Restes òssies

Venus de Willendorf (Àustria). Paleolític superior.

L'*Homo habilis*

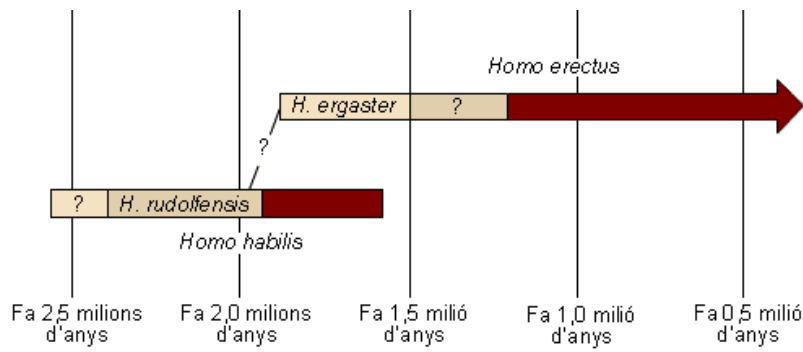
Paisatge d'Olduvai (Tanzània)

Petjades del jaciment tanzà de Laetoli, atribuïdes a *Australopithecus*.

Gravats rupestres paleolítics a Foz Côa (Portugal)

Mapa de distribució de l'Homo sapiens

Distribució dels Pre-sapiens

Mòdul 3
Neolític

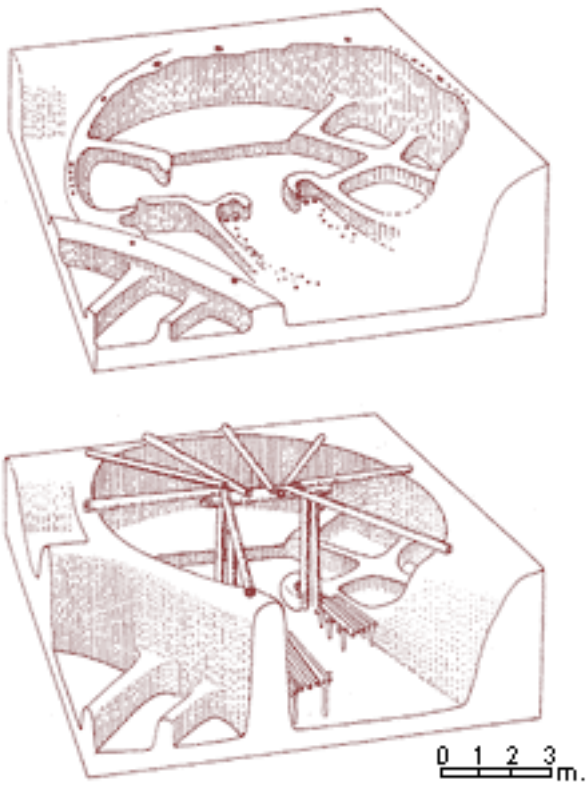
Restes d'una torre de la fortalesa de Jericó (cap al 7000 aC)

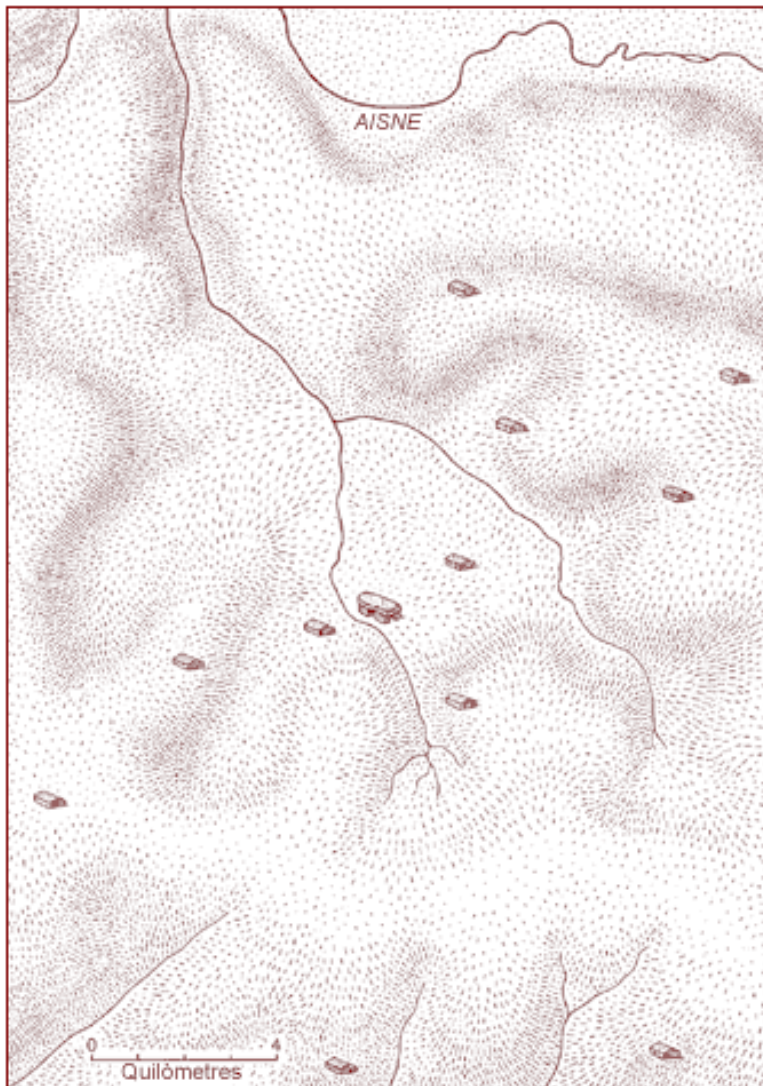
Beduïnes jordanes actuals, de prop de Petra, manipulant un teler tradicional. Les tècniques de teixit que aquests beduïns fan servir avui en dia no difereixen massa de les neolítiques.

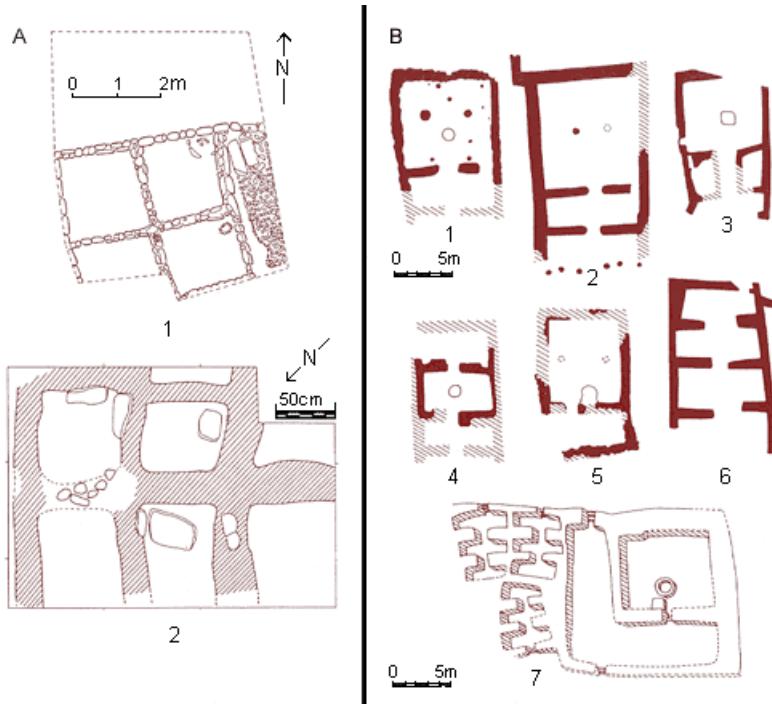
Els conreus de Jericó (Palestina). Jericó és un dels jaciments neolítics més antics coneguts (des del IX mil·lenni).

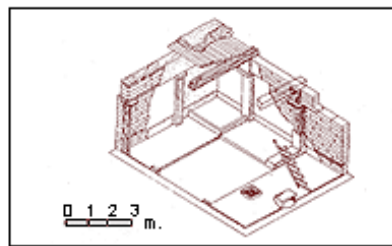
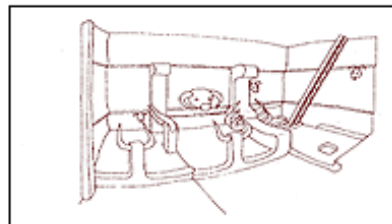
Vista isomètrica i reconstrucció de la casa XLVII del poblat de Mureybet III (Síria, vall de l'Eufrates; 9500-8700 aC).

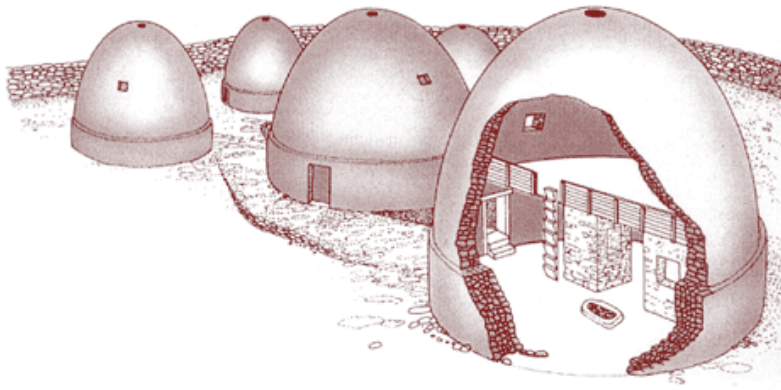
Distribució en el territori d'habitacions del neolític final (habitatges), amb un monument funerari megalític com a centre.

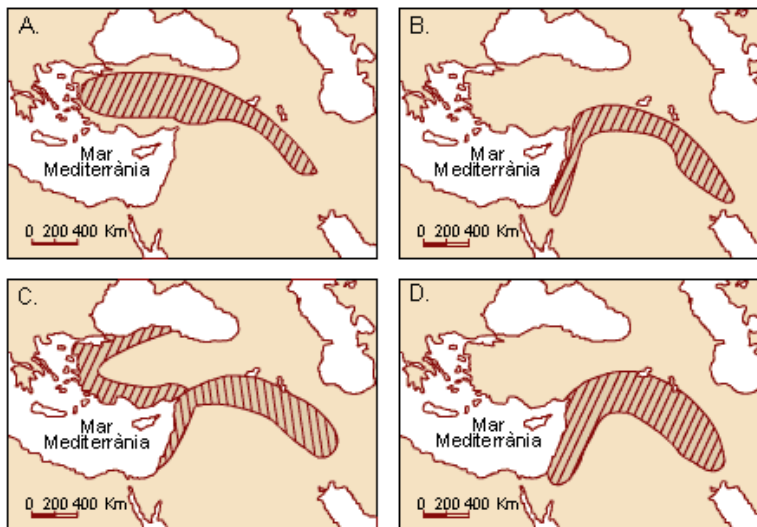
A. Les primeres estructures rectangulars conegudes a la vall mitjana de l'Eufrates, del IX mil·lenni aC.
 B. Planes de cases anomenades *pier houses* del neolític preceràmic B (7500-6500 aC) de diversos jaciments del Llevant sud.

El famós poblat neolític de **Çatal Hüyük**, a l'Anatòlia meridional.

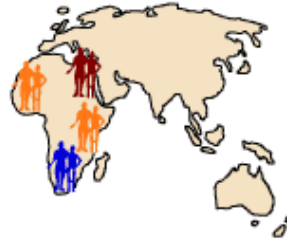
El poblat de Khirkitia (Xipre), del VI mil·lenni aC.

Les àrees de distribució natural de les espècies vegetals més importants. (A) *Triticum monococcum* ssp. *boeolicum*; (B) *Hordeum vulgare* ssp. *spontaneum*; (C) *Pisum sativum* i *Pisum humile*; (D) *Lens culinaris* ssp. *orientalis*. Segons Zohary i Hopf (1973 i 1988).

100.000 anys. Els humans anatòmicament moderns evolucionen i es dispersen per l'Àfrica.

100.000-50.000 anys. Les poblacions humanes disperses divergeixen dins d'Àfrica.

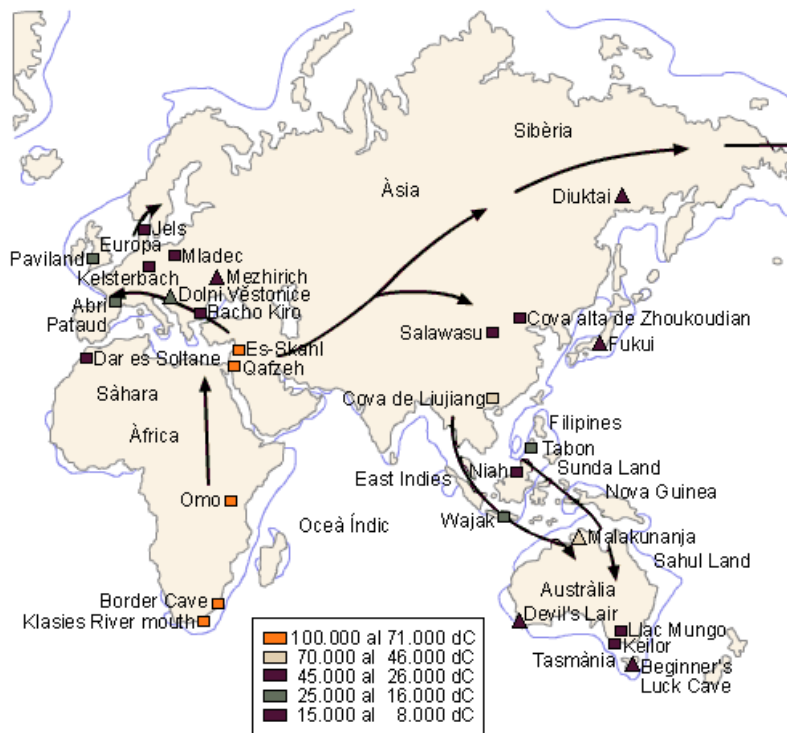

50.000 anys. Els individus d'una població africana emigren cap a Euràsia i Australàsia.

50.000 anys-present. Les poblacions humanes disperses divergeixen.

Expansió de la població en el Paleolític

Expansió de la població en el Paleolític

Mòdul 4

Àfrica antiga

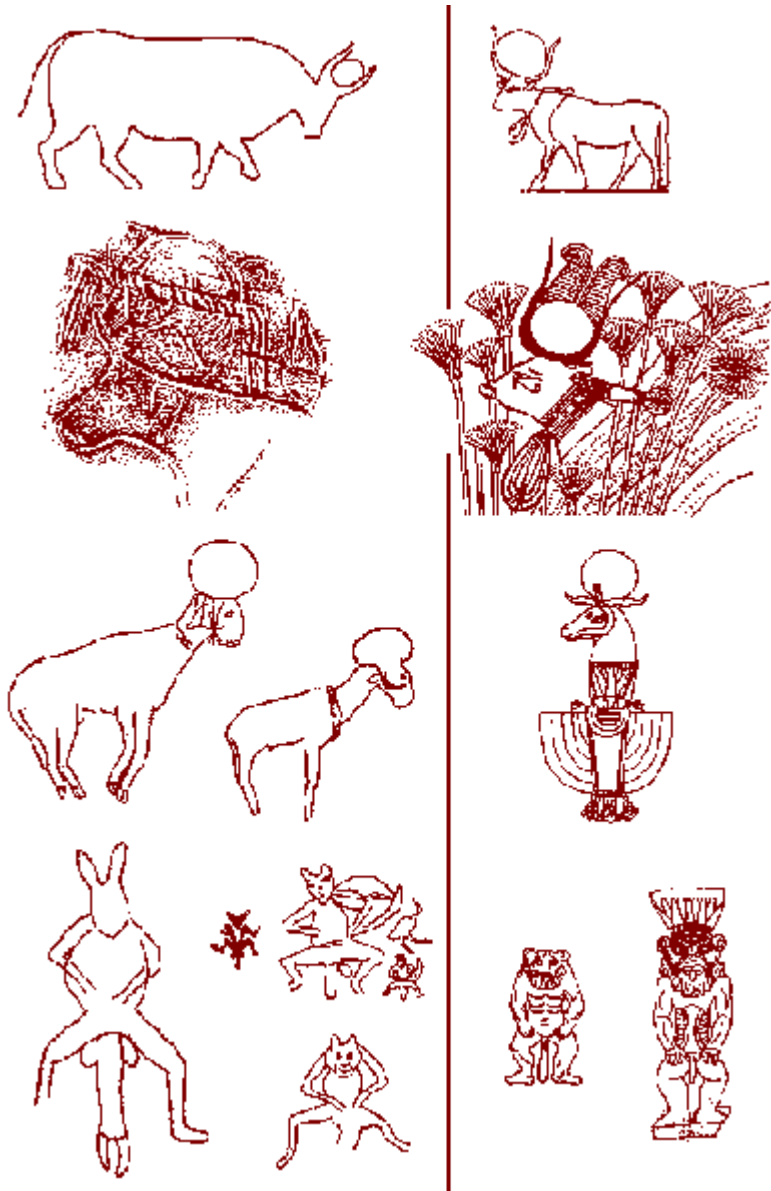

Lámina I. Bóvidos con disco entre los cuernos, ovinos con "atributo cefálico" itifálicos "en postura de Bes" y dios egipcio Bes.

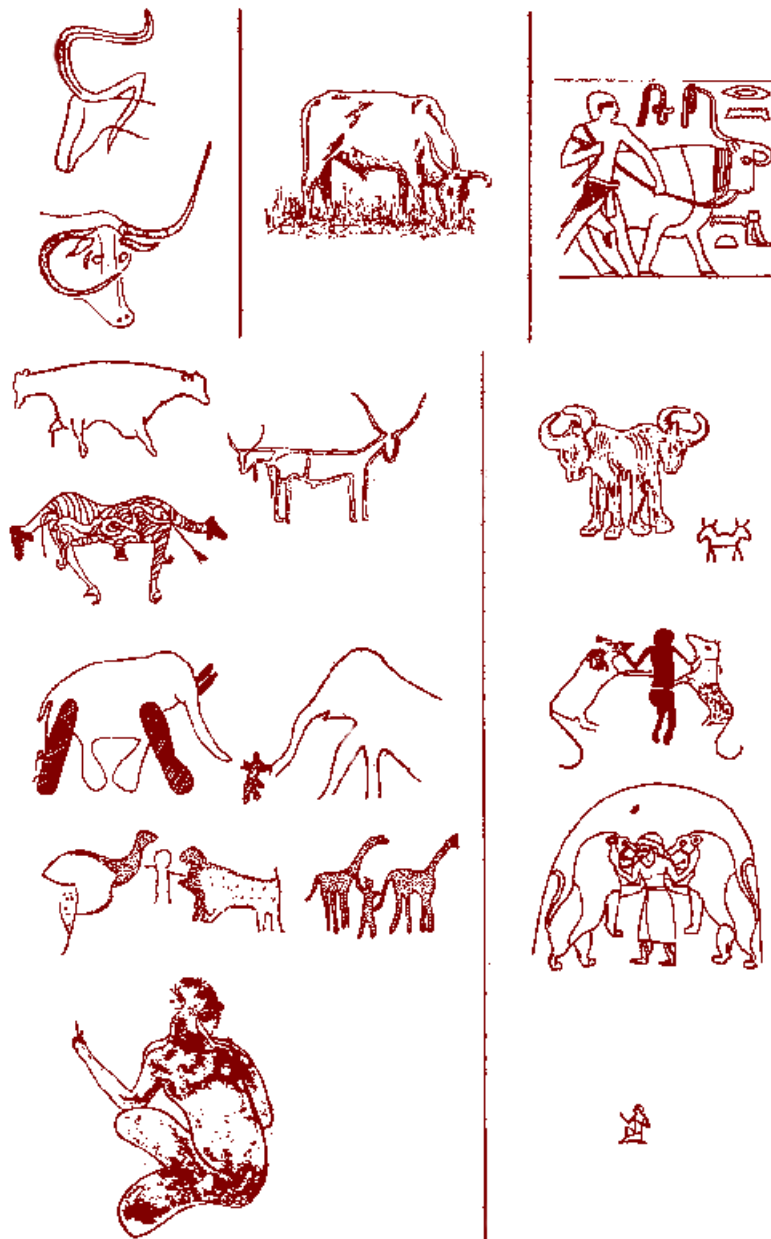
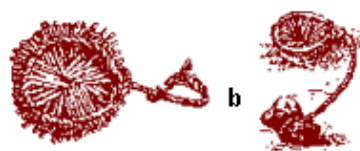
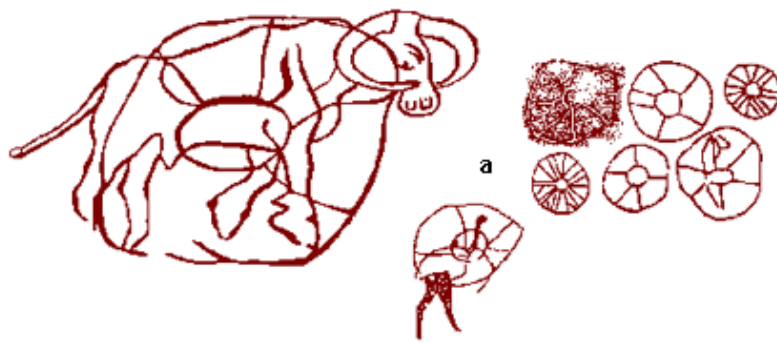

Lámina II. Bóvidos con los cuernos deformados; "animales dobles"; personajes entre dos animales; personaje sentado conversando y signo jeroglífico egipcio para el 'hombre'.

Trampas radiales de fosa y piedras de Ben Barur: a- en el Sáhara; b- entre los tuareg actuales; c- en el Alto Egipto predinástico (tumba 100 de Nején).
De: Le Quellec, 1993, 450, 452; Castiglioni-Castiglioni-Negro, 1986, 200.

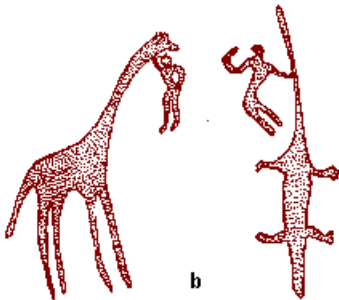
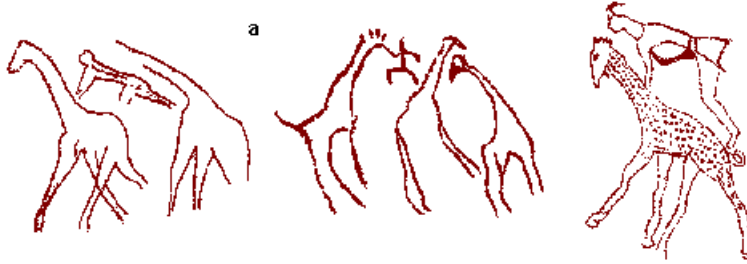

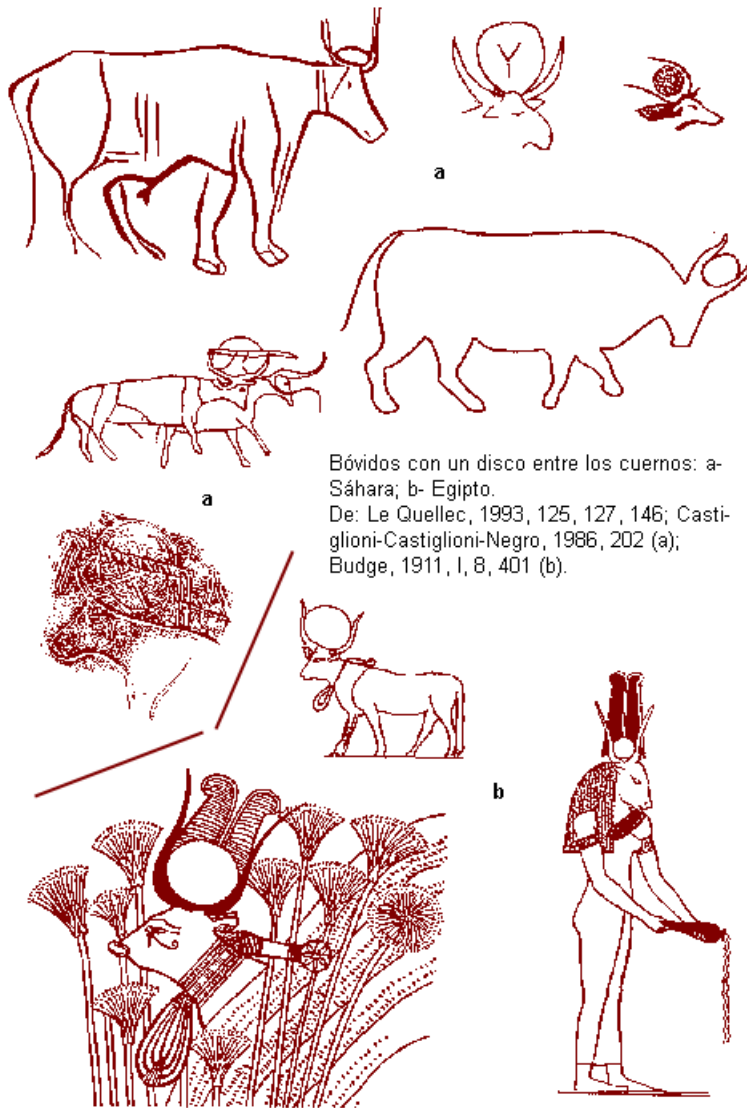
Armas en los rupestres saharianos y nilóticos: a- boomerangs; b- mazas (con ejemplos mobiliars); c- arcos de doble panza; d- lazos; e- cazadores predinásticos egipcios según la paleta de la caza y ejemplar mobiliar badariense de boomerang.

De: Lhote, 1961, fig. 42 y 44; Emery, 1961, 113; Huard, 1965, 42, 45, 49; Huard-Leclant, 1980, fig. 35, 54, 60; Allard-Huard-Huard, 1981, 39, 48; Le Quellec, 1993, 410. Signos jeroglíficos: Gardiner, 1957.

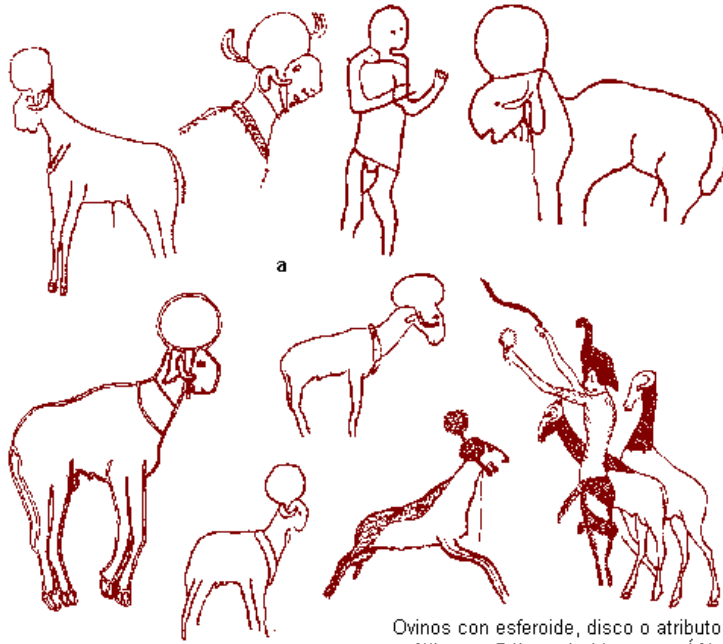

Personajes "tocando" animales (formas simple y compuesta): a- Sáhara; b- grabados rupestres nilóticos; c- Egipto predinástico.
De: Huard-Leclant, 1980, fig. 140, 143, 154; Le Quellec, 1993, 418, 435. Signos jeroglíficos: Gardiner, 1957.

Bóvidos con un disco entre los cuernos: a- Sáhara; b- Egipto.
De: Le Quellec, 1993, 125, 127, 146; Castiglioni-Castiglioni-Negro, 1986, 202 (a); Budge, 1911, I, 8, 401 (b).

Ovinos con esferoide, disco o atributo cefálico: a- Sáhara; b- Kerma; c- África negra actual; d- Egipto.

De: Altard-Huard-Huard, 1983, 34-35; Le Quellec, 1993, 158, 168; Sansoni, 1994, 61 (a); Chaix, 1988, 82 (b); Le Quellec, 1993, 171 (c); Hart, 1986, 4 (d).

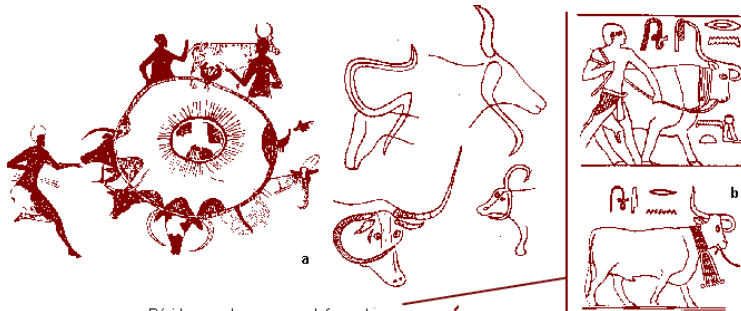
b

c

d

a

b

Bóvidos con los cuernos deformados y bucráneos: a- Sáhara; b- Egipto (Reino Antiguo); c- Egipto (Reino Nuevo: tributo nubio); d- África negra actual.

De: Altard-Huard-Huard, 1983; Le Quellec, 1993, 188 (a); Selignan 1932b, lám. 74 (b, c y d).

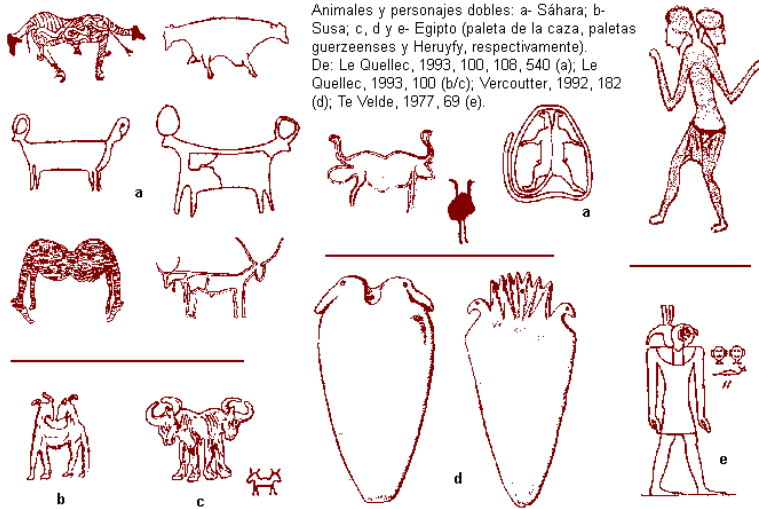

c

d

Animales y personajes dobles: a- Sáhara; b- Susa; c, d y e- Egipto (paleta de la caza, paletas guerzeenses y Heruyfy, respectivament).
De: Le Quellec, 1993, 100, 108, 540 (a); Le Quellec, 1993, 100 (b/c); Vercoutter, 1992, 182 (d); Te Velde, 1977, 69 (e).

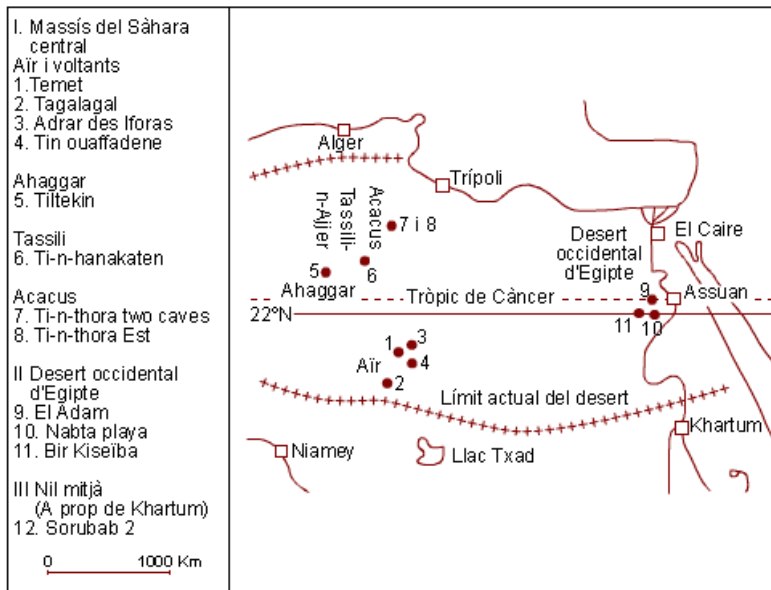
Arte rupestre sahariano: divinitats antropozoomorfes y/o personatges enmascarats; "itifàlics en postura de Bes" (a). El dios egipci Bes (b).
De: Huard-Leclant, 1980, 181, 183; Strieder, 1984, 48; Castiglioni-Castiglioni-Negro, 1986, 194, 197, 205; Le Quellec, 1993, 188, 244, 380, 382 (a). Le Quellec, 1993, 384 (b).

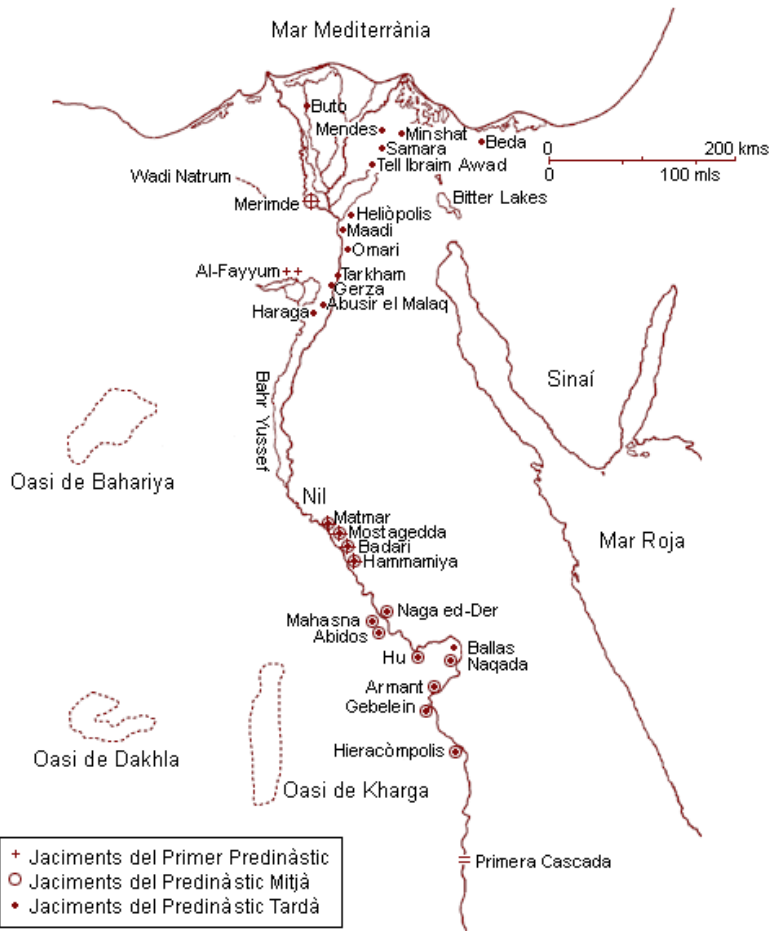
Bòvid amb disc entre les banyes

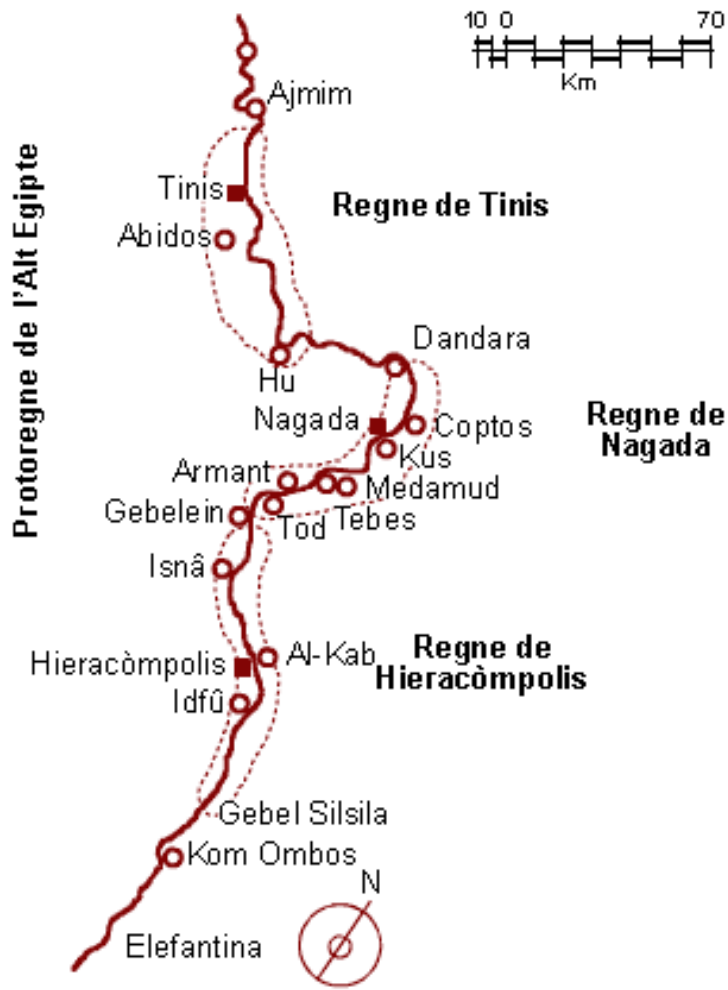
El llit d'un antic riu al Sàhara central

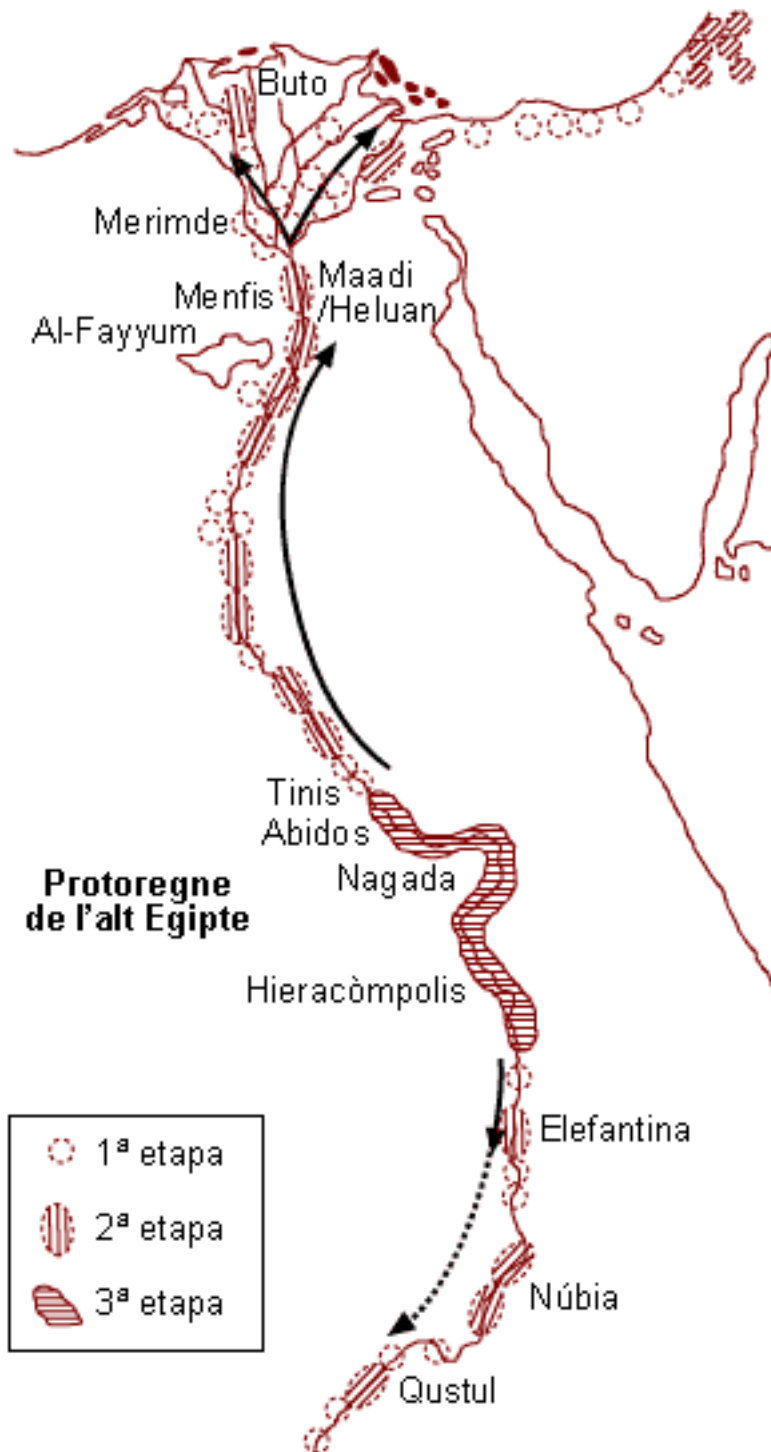
Distribució de pintures rupestres del Sàhara

Jaciments predinàstics a Egipte

Protoregnes d'Egipte

Bases intel·lectuals de l'inici d'Egipte

Mòdul 5 Egipte faraònic

Primer piló del temple de Luxor

Piràmides d'Abusir

Piràmide romboïdal de Snefrú

Representació del faraó

Representació d'Horus a l'entrada del seu temple a Idfú

Representació del faraó en el temple de Philae

Mòdul 6 Mesopotàmia

Vista del riu Eufrates

Vista de la ciutat de Mari (Síria)

Vista de la ciutat de Mari (Síria)

Vista del riu Eufrates

Mòdul 7

Semites

Maqueta del palau d'Herodes

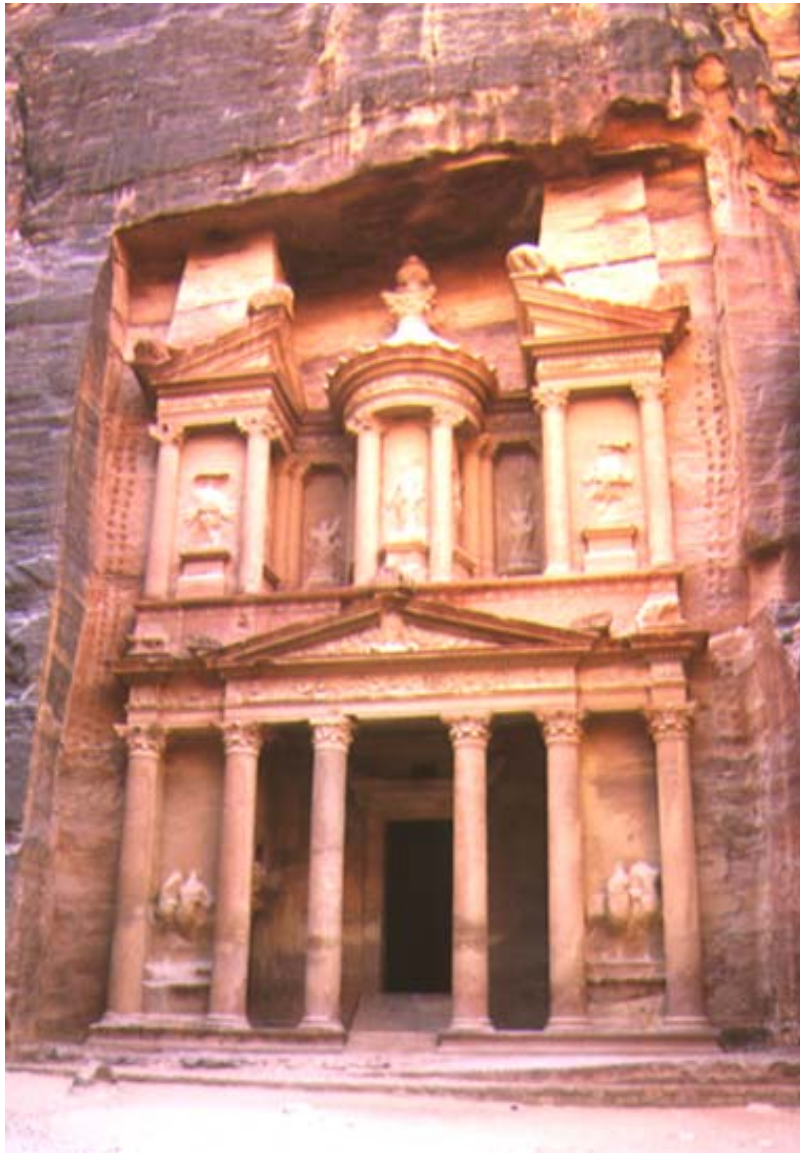
Maqueta del segon temple d'època romana (Jerusalem)

Temple conegut com *el Monestir* (Petra)

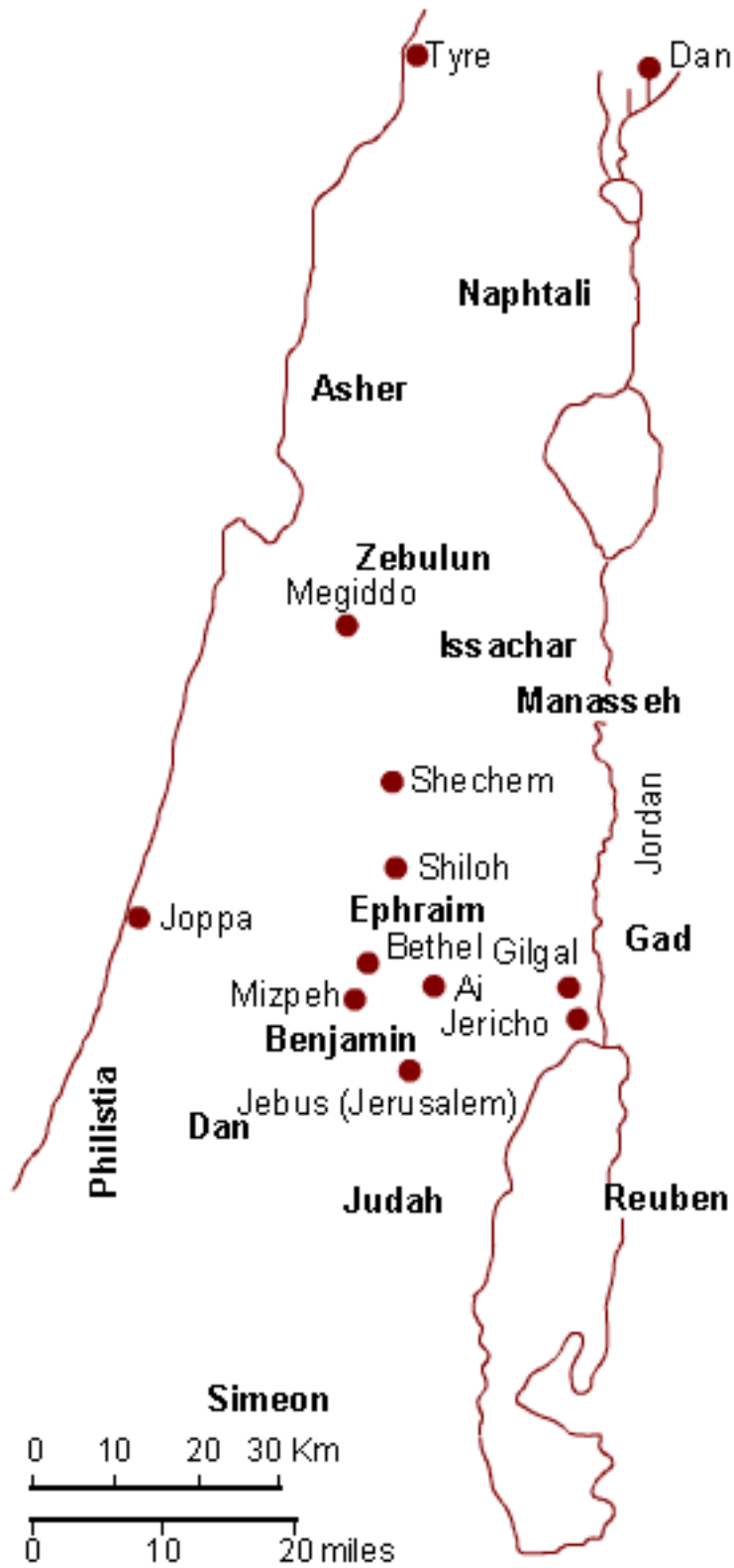
Tombs rupestres de Petra

Tomba del Tresor o Khazné (Petra)

Muralles de Jerusalem

Israel i les seves tribus antigues

Mòdul 8
Europa

Temple minoic de Phaistos

Vista panoràmica de les runes de Hattushash, antiga capital de l'Imperi hitita (Turquia).

Tècnica d'obtenció del ferro

Pla de Messana (Creta)

Taula de Trepucó (Menorca)

Jaciment de Los Millares (Almeria)

Palau de Cnossos (Edat de bronze)

Palau minoic de Cnossos

Temple minoic de Zakros

Vall del temple minoic de Zakros

Mòdul 9 Grècia antiga

Temple de la Concòrdia (Agrigent)

Telamon (Agrigent)

Temple d'Hera a Agrigent

Vista d'Olimpia (Grècia)

Estadi d'Olimpia (Grècia)

Vista de Delfos

Escultura d'Antinoo (Delfos)

Escultura d'Auriga (Delfos)

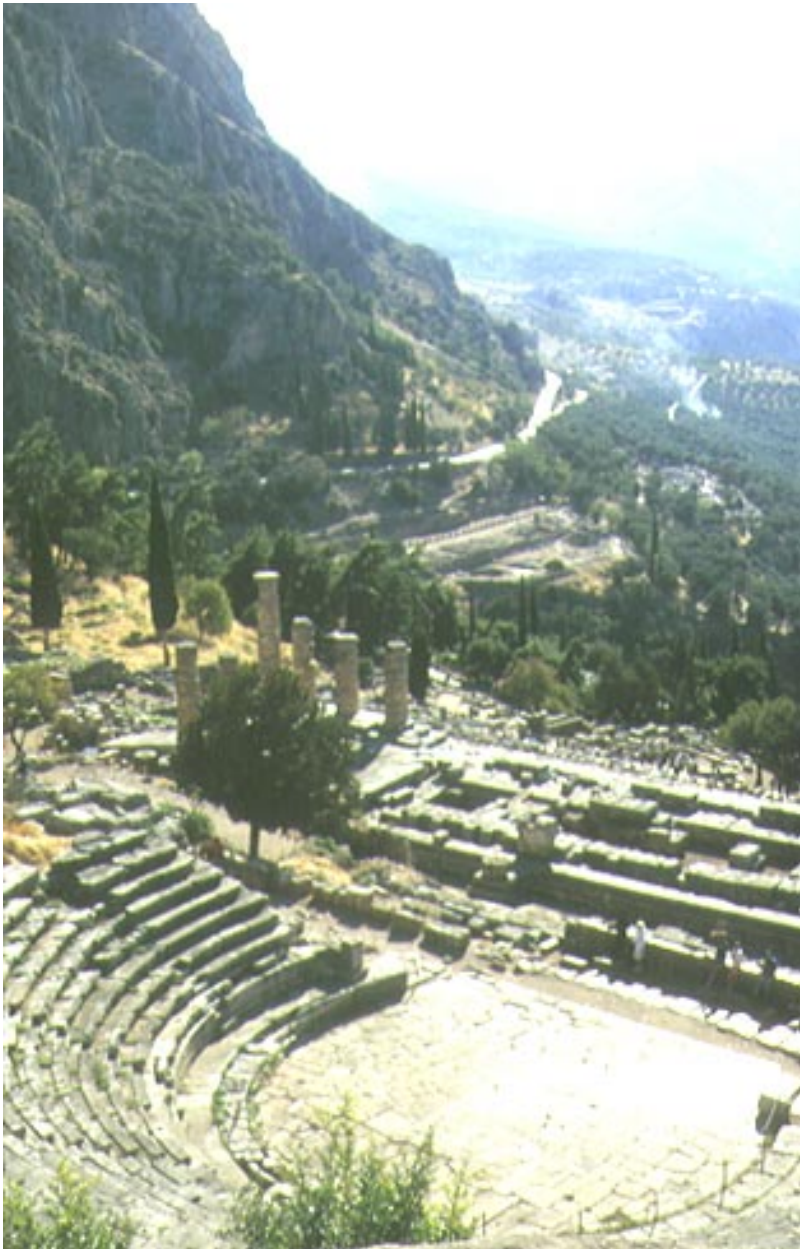
Carrer d'Agrirent

Temple de la Concòrdia (Agrigent)

Temple d'Apolo (Delfos)

Teatre de Delfos

Temple C d'Agrigent

Tresor dels Atenencs (Delfos)

Malecó d'Empúries

Neàpolis d'Empúries

Temple de l'Ereccion (Atenes)

Temple del Partenó (Atenes)

Mòdul 10

Roma clàssica

Detall de la Columna de Trajà (Roma)

Vista de la vila d'Oplontis (Pompeia)

Vista d'Herculà

Teatre d'Efes (Turquia)

Teatre de Pergam (Turquia)

Mur d'Adrià (nord d'Anglaterra)

Anfiteatre de Djem (Tunísia)

Triada de temples a Sbeitla (Tunísia)

Ara Pacis d'August (Roma)

Fòrum de Roma

Aqüeducte de les Ferreres (Tarragona)

Arc de Berà (Tarragona)

